

Erzsébet, a női ideál

Szigeti Réka interjúja

„Egy kicsi-kis leányka-csillagot / Láttam egyszer sok esztendő előtt, / Pozsony várából napnyugatra ment / A csillag-gyermek, s szent aszszonnyá nőtt” – írta Reményik Sándor, aki valójában ebbe a négy sorba sűrítette Szent Erzsébet életének lényegét. A leányka-csillag szent aszszonnyá nőtt. **Az Ég tartja a Földet** c. Szent Erzsébet életét feldolgozó musical bemutatója áprilisban lesz, a próbafolyamat elkezdődött. A musical szövegekönyvének írójával, Lezsák Sándor József Attila-díjas költővel, íróval beszélgettem.

Ha bárkit megkérdeznénk, hogy mondjon egy magyar női szentet, akkor vagy Szent Margitot vagy Szent Erzsébetet említené. Ön szerint miért van az, hogy Szent Erzsébet nemcsak a középkor legismertebb és legkedveltebb szentje, hanem a 21. századé is?

– Önnek nagyon jó véleménye van a magyar köztudatról, mert én azt mondom, hogy az átlagemberek nagy része legfeljebb hallotta Szent Erzsébet nevét, de igazán nem tudja, hogy ki volt, miért szent, és miért van az, hogy a világban a legismertebb magyar szent. Az átlagember legfeljebb Szent Istvánt mondja azonnal, mert ehhez a füle jobban hozzászokott. A világban a magyar szentek között Szent Erzsébet utcahosszal vezet, ez egyértelmű. Ezt, tudomásom szerint, felmérések is igazolják. Miért mondom azt, hogy tudomásom szerint, és mi közöm van ehhez? Már több mint húsz éve foglalkoztat Szent Erzsébet élete. Szörényi Leventével akkor már megírtam az Atilla – Isten kardját, és voltak különféle terveim, többek között Máriapócsról is gyűjtöttem anyagot. Szent Erzsébetről mintegy hatszáz-nyolcszáz cédulám gyűlt össze. Készültem, de valami hiányzott. Nem azért akartam írni, mert mindenáron kell írni róla, hanem mert valóban megfogott az élete, és ez az élet nagyon mai. Száz év múlva is időszerű lesz. Ez benne a csoda, ami nem avul el. Nagyon életszerű. Abba hagytam a Szent Erzsébettel való foglalkozást, mert valami zavart. Aztán ráébredtem: a zene hiányzott.

Végül dráma és zene is született, hiszen zajlanak próbák, és hamarosan itt a bemutató...

– Van már tíz-tizenkét esztendeje, hogy a Lakitelek Népfőiskolán Kárpát-medencei középiszkolás vetélkedőt szervezünk, minden évben más témával a középpontban. A legjobb helyezést elért csapatokat elviszem egy nyári háromnapos tanulmányi kirándulásra az adott témával kapcsolatos helyszínekre. Így jutottunk el Széchenyi kapcsán Bécsbe, ahol ellátogattunk a bécsi magyar nagykövetségre is. Fogadott bennünket a nagykövet, egy kis állófogadáson is részt vettünk, megmutatták a palotát, és teremről teremre mentünk a diákokkal. Egy ottani munkatárs, aki kísérté a csoportunkat, talpig feketében volt. Kárikula volt, izzó meleg, ő meg talpig feketében. Félrehúzódtam vele, és megkérdeztem, hogy kit gyászol. Nagyon nehezen szólalt meg, de elmondta, hogy az édesapját. Megkérdeztem, mikor halt meg. Több hónappal azelőtt. Megütött, hogy ez a dráma mennyire él benne, és mennyire folyamatos. Elkezdett beszélni az édesapjáról, és egy történettel próbálta érzékeltetni, hogy ki is volt. Akkor azt mondtam neki, hogy magának ezt meg kell írnia. Írja meg! Ezzel kibeszéli, kiírja magából, akkor talán az édesapja is megbocsát neki, és nyugalma lesz. Eljöttünk. Két év múlva újra elmentem, egy másik diákcsoportot vittem. Ott volt a hölgy, kezében egy kézirat. Ideadta, és ezt mondta: „Megírtam apám életét. Olvassa el!” Hirtelen megijedtem, hogy mit tudok kezdeni a kézirattal... A buszon belelapozva már a harmadik mondat után éreztem, hogy ezt író írta, nem pusztán egy olyan fiatalasszony, aki gyászol. Odaadtam a lakiteleki Antológia Kiadónak, hogy nézzék meg alaposabban, és végül kiadtuk a könyvet. Nagy siker lett.

Ezzel párhuzamosan egy másik szálon is elindult a történet. Szikora Róbert is sok-sok éve musicalt akart írni Szent Erzsébetéről. Ő már korábban ismerte Zsuffa Tündét – a hölgyet, akivel

én Bécsben találkoztam –, és tudta róla, hogy kiválóan ír. Szerette volna, ha Tünde veti papírra a magyar királynő történetét. Addig-addig nozogatta, amíg megírta a könyvet. Tünde akkor már engem is ismert az édesapjáról szóló könyvének kiadása kapcsán, így az új regényét is nekem adta ide, mert tudta, hogy én is foglalkoztam Szent Erzsébet életével. Nem mertem elvenni, mert féltem, hogy ha nem jó, akkor kínos helyzetbe kerülök. Ráadásul felkért, hogy írjak hozzá előszót. Beleolvastam, és éreztem, hogy Az Ég tartja a Földet című könyv végre igazán Szent Erzsébetről szól.

Aztán lejöttek Lakitelekre Szikora Robival, és kértek, hogy alkalmazzam színpadra, illetve írjam meg a dalszövegeket. Így kerültem én még közelebb Szent Erzsébethez.

Szikora Robi jegyzi a zenét. Mennyire fér össze az R-Go zenei stílusa a Szent Erzsébet-musical zenéjével?

– Szikora Robi különös, rendkívüli művész, aki mostanában is mindennap jár szentmisére. Én ezt érzékelem a musical zenéjében is. Új zenéjének a forrásvidéke az istenhite és a templomok világa. Ez olyan csodálatos képességeket ébresztett benne, olyan dallamok születtek, amelyek nem hiszem, hogy előjöttek volna, ha nem jár templomba, és nem ilyen egészségesen hívő ember. A musicalnek és a csikidám stílusnak a feszültsége teremtette meg ezt a zenét. Az első pillanattól mondtam neki, hogy a vers csak szolgál, a dolga, mert a musical egy zenei költemény. Korszerű zene született, amely a Szikora-rajongók számára is nagy meglepetés lesz.

Utalt arra, hogy Szent Erzsébet mennyire mai. Ő valóban nem olyan volt, mint a többi gyermek, kilógott a sorból, hiszen szeretett lovagolni, szerelemből házasodott, valahogy meghaladta a korát, előremutatott. Ez mennyire határozta meg az ő sorsát, hogy ő ilyen volt, és akkor volt ilyen?

– Én úgy gondolom, hogy sokan voltak ilyenek, ilyen magatartással, ilyen erkölccsel, de nem mindenki volt királykisasszony. Ez volt benne a különös, a különleges, hogy ilyen családból származott. Számomra ez az izgalmas, ez foglalkoztatott húsz évvel ezelőtt is. Meráni Gertrúd,

az édesanyja, akiről az él a köztudatban, hogy ő rossz, őt gyűlölni kell, akinek már az idegenül csengő neve is egy rossz érzetet kelt. Katona József valójában a Bánk bánban karaktergyilkosságot követett el Gertrúddal szemben, és felhasználta azt a belső háborúskodást, amely az udvari környezetben zajlott, hogy Bécs ellen lázítson.

Ezt most értsem úgy, hogy önök rehabilitálják Meráni Gertrúdot?

– Egészen talán már soha nem lehet. Annyira beleitatódott a magyar köztudatba, a magyar néplélekbe a Katona József által megrajzolt kép, hogy nagyon nehéz már árnyalni, módosítani azt. Pedig történelmi tények bizonyítják, hogy Gertrúd nagyszerű édesanyja és nagyszerű feleség volt, erről korabeli feljegyzések vannak. Ők is szerelmi házasságban éltek II. Andrással, bármennyire is különös ez. Emellett Gertrúd olyan családi környezetet teremtett, amelyben nem akárcik nőttek fel: többek között Erzsébet öccse, IV. Béla.

Említene pár olyan érdekesebb momentumot a regényből, amely átkerült a drámába is?

– Ami nagyon megfogott – és ezek történelmileg is igazolt tények –, hogy az a négyesztendő kislány, azzal a stílussal, azzal a gondolkodással, amelyet Sárospatakon, Pozsonyban vagy éppen Esztergomban kapott édesanyja, édesapja, dajkája, környezete és a Jóisten révén, Thüringiába kerül, és a rengeteg nehézség ellenére tudatosan és következetesen végigmegy a számára kijelölt úton. Élethelyzetei a mai fiatalok számára is testközeliek, viselkedése, önfeláldozása azonban korunkban is szinte természetfeletti. Valóban az ő korában az is ritka, hogy szerelmi házasságban éljen valaki, de az is, hogy húszévesen már háromgyermekes özvegy legyen. Húszévesen! Döbbenetes. Ahogy az is, ami a regényből is kitűnik, hogy ő csak a saját férjét szereti. Egy olyan világ volt körülötte, amely hasonlított a mai eltorzuló világhoz. Ebben is sok hasonlóság, azonosság van. Nem szólva a járványról, a keresztes hadjáratról, arról az indulati gyúanyagról, amely ott volt a keresztes háborúban. Andrásról feljegyezték, hogy mennyire próbálta fegyelmezni a katonáit. Ez is átsejlik a regényen, és próbáltam átültetni a musical szövegébe is. A német-római császár

feleségül kéri az özvegy Erzsébetet, de ő nem akart újraházasodni. II. Frigyes elmegy Erzsébet temetésére, és koronáját Erzsébet fölé helyezi: „Ha nem tudtalak császárnévá koronázni a földön, fogadd tiszteletem jeléül ezt a koronát, aki Isten országában már királynő vagy.”

Az egész történet annyira drámai, négyéves-től húszesztendőskoráig tizenhat év küzdelme, majd az ezt követő esztendőök megalázott élethelyzete, amelyben mégis egyenes tud maradni. Istenhez térő, ugyanakkor emberi.

Sík Sándor a „női eszmény megtestesülésének” nevezte Szent Erzsébetet. Jelent-e bármit is ez a mai generáció számára?

– Az a meggyőződésem és tapasztalatom, hogy „fecseg a felszín, hallgat a mély”. A felszínen nagyon sok az álnőies vagy hamisan nőies tulajdonság, mozdulatok, írások, riportok, amelyeknek a megszemélyesítői féltehetségek. Nem tudják igazán kifejezni magukat, és akkor jönnek a pótszerek. Jönnek azok a manírok, manipulációs eszközök, amelyek a média segítségével felkeltik a figyelmet, attól érdekesekek lesznek, és az érdekesség hoz egy kis talmi sikert. Az ilyen jellegű sikerélmény az embereket elkábítja, és hamis képzetek jönnek létre, ráadásul sokszor úgy tűnik, mintha ez lenne az általános. A nagy többség végzi a dolgát, szereti a férjét, feleségét, nem válik el, nem iszik, egészséges életet él, gyerekeket nevel, és örül az unokáknak. Szerintem még mindig ez a többség, de olvad ez a

többség, mert hatással van rá a különféle manipulációk csábító látványa.

Erzsébet tényleg egy női ideál, hiszen a leírások szerint is gyönyörű, csodálatos volt. Az a tartás, ahogy nevelte a gyerekeket, ahogy gondoskodott róluk, ahogy szeretett, a nők többségében ma is ott van.

A balliberális oldalon a musical ötlete nem aratott sikert, hiszen többen kritizálták és sokallották a pénzösszeget, amelyből létrejön az előadás, és olyan címek jelentek meg, hogy az országgyűlés fideszes alelnöke musicalt írt Szent Erzsébetről. Mennyire befolyásolta önt az ilyen hozzáállás, a támadások? Annál is inkább kérdezem ezt, hiszen ön egy elismert és ismert költő, író, mégsem ebbéli funkciójában emlegetik ezzel kapcsolatban, hanem párt-hovatartozás és tisztség szerint.

– Nem érdekel. Nem is olvasom el. Fekete Gyulától tanultam azt, hogy közéleti ügyekben nem vagyok hajlandó megsértődni, nem vagyok hajlandó bosszankodni. Megyek tovább.

Kevesebb mint két hónap van a választásokig. Mire számít?

– Győzelemre. Évtizedek óta bennem él egy kínai tudós, filozófus, hadvezér két és fél ezer esztendőskorának gondolata. Számomra ez a mostani választási kampányban is iránytű: „Nehéz terepen: ne állj meg, folytasd az utat; bekerített terepen: dolgozz ki stratégiát; halálos terepen: harcolj!”

Korhecz Papp Zsuzsanna (Szabadka)
Árpád-házi Szent Erzsébet